

- 4) qui artes peccaminosas relinquere recusat;
- 5) qui ad habitum pravum corrigendum se adlaboraturum esse non vult promittere;
- 6) qui remedia *necessaria* non admittit;
- 7) qui scandalum, quod aliis praebuit vel praebet, auferre paratus non est.

VI. *Dubie dispositus* non dicitur ille, qui tantum non omnino certam, at vere probabilem justae dispositionis probationem affert; sed ille, contra quem grave praedictum ex positivis indiciis adest, quod aliquatenus quidem, sed non cum satisfactione dissolvit, ita ut fundata ratio supersit eum pro non satis disposito habendi.

⁴²⁶ **Uerior explicatio.** Nota ad I. Sicut in aliis sacramentis accidere potest, ut cum dubia materia administrari possint et debeant, ita etiam in sacramento poenitentiae; ideoque etiam aliquando necesse non est, ut habeam positivum iudicium fundatum de dispositione ejus, quem absoluturus sum. De quo confer mox dicenda in sq. § et supra de conditionata forma sacramenti poenitentiae.

Ad II. recole, quae Suarez *de poenit.* disp. 32 s. 2. dicit: „Priusquam absolvat (confessarius), necesse est, ut prudenter et probabiliter iudicet, poenitentem esse dispositum: quia alias se exponeret periculo errandi, et sine sufficienti cognitione operaretur. Explicandum superest, quid debeat facere confessor, ut hoc prudenter iudicet, et suae conscientiae satisfaciatur. In quo (secundo) est observandum, hanc dispositionem poenitentis ex duobus consurgere, sc. displicentia praeteritorum et proposito in futurum. Et quidem quod ad displicentiam attinet, facile sibi potest satisfacere confessor; quia si poenitens in ipso modo confessionis et accusationis suae praebet signa doloris, vel certe, si est homo non valde rudis et apparet moratus, nullam diligentiam in hoc tenetur confessor adhibere: bene tamen semper faciet, proponendo et consulendo detestationem peccati; et quando non habet sufficientia signa doloris, potest et debet interrogare poenitentem, an ex animo detestetur peccatum, cui affirmanti credere tenetur. Et hoc idem dicendum est de proposito in futurum, quando ex confessione non oritur specialis aliqua obligatio restituendi, vel relinquendi aliquam occasionem proximam peccandi, sed solum communis et generalis obligatio non peccandi de cetero.“ Monuerim, ut *suggerat* confessorius motiva doloris etc.

Hic autem casus restitutionis faciendae, occasionis relinquendae pro exemplis afferuntur, ita ut ad *similes quoque causas*, quae grave dubium de dolore et proposito poenitentis causent, extendi debeat peculiaris quaedam et major inquisitio in poenitentis dispositionem.

⁴²⁷ Ad III. Signa, quae majorem et specialem probationem doloris vel propositi, si qua requiritur, subministrare possint, ex S. Alph. l. 6 n. 460, Reuter *Neoconf.* n. 177 aliisque haec habentur:

- 1) dolor major per lacrymas, suspiria manifestatus, — quamquam nec lacrymis nec suspiriis semper fidendum est;
- 2) extraordinario motivo ad confessionem instituendam inductum esse, v. g. repentina amici morte, concione etc.;
- 3) ad confessarii exhortationem meliorem peccati cognitionem et detestationem concepisse;

- 4) peccata diu celata nunc tandem confessario manifestare;
- 5) numerum peccatorum notabiliter minuisse, quando circumstantiae eadem manserant —: non vero, quando poenitens morbo similive causa a peccando impeditus fuit;
- 6) restitutionem re ipsa fecisse, occasionem sustulisse, aliamve difficilem obligationem implevisse;
- 7) intuitu confessionis bene instituendae sponte auxisse preces, dedisse eleemosynas, jejunium aliave opera bona suscepisse;
- 8) sponte a confessario apta remedia inquirere, remedia indicata libenter suscipere, vel, si antea indicata nondum erant, eorum usum sincere promittere;
- 9) poenitentiam difficilem libenter admittere, atque ad satisfactionem Deo praestandam sese offerre;
- 10) saepe ipsa spontanea confessio, non ex praecepto Ecclesiae, neque parentum aliorumve auctoritate et jussu, neque ex sola consuetudine instituta, sufficiens signum erit.

§ 3.

De sententia ferenda sive absolutionis sive retentionis peccatorum.

I. Absolutio generatim *danda* est, idque communiter sub gravi, si ⁴²⁸ poenitens certo dispositus est. Nam tunc certum jus habet suscipiendi sacramentum, quod Christus pro fidelibus eorumque spirituali utilitate instituit; idque eo magis, quod confessarius poenitentem admittens ejusque confessionem excipiens ex quasi contractu sese obligavit ad sententiam secundum Christi institutionem ferendam.

II. Absolutio *deneganda* est iis, qui sunt certo indispositi, donec dispositionem bonam ostendant. Imo si de dispositionis defectu certo constat, confessarius semper grave sacrilegium committit, si — quaecunque tandem necessitas poenitentis est — sacramentalem formam, prorsus in vanum, proferre conatur.

III. Absolutio *differenda* est iis, qui sunt plane dubie dispositi secundum ea, quae § praec. explicata sunt, nisi forte gravis ratio urgeat, cur sub conditione absolutio proferri possit vel pro adjunctis debeat: aliae rationes, cur aliquando absolutio differri debeat, *extrinsecus* oriuntur.

IV. Quoniam vero inter *certam* et *plane dubiam* dispositionem multi gradus et differentiae existunt, fieri potest, ut poenitens ejusmodi dispositionem praebet, quae tam certa non sit, ut debeat statim absolvi, sed quae neque tam dubia sit, ut absolutio debeat negari vel differri.

Quare pro majore vel minore dubio, quod contra poenitentem rationabiliter concipitur, ex diversis adjunctis relapsus praecipue vel occasionis peccandi, aliquando poenitens absolvi absolute poterit, sed non debeat.

Explicatio. Nota ad I. 1. Sc. quando de *certa* dispositione ⁴²⁹ agitur, contra quam *nulla* ratio appareat, vix unquam causa adesse

potest, cur expediat aut liceat absolutionem suspendere seu differre, nisi forte ipse poenitens velit ad copiosiores fructus ex sacramento hauriendos sese melius disponere. — Ceterum id experimenti causa facere vel ad probandos poenitentes, ordinarie praxis erit contraria spiritui Christi et Ecclesiae; neque ecclesiastica praxis nostris temporibus vigens patitur absolutionis dilationem ob hanc causam, ut poenitens ante absolutionem poenitentiam agat, imo ne unquam quidem haec generalis praxis in poenitentiae sacramento observata est, ut ante absolutionem poenitentia canonica debuerit esse finita: quod Frank *Primorum saeculorum christian. vigens disciplina poenitentialis seu Buss-disciplin der ersten christl. Jahrh.* 5. Buch 6. Cap. § 2, et Palmieri *de sacram. poenitentiae append.* § 2 n. 9 sq. monstraverunt.

2. Imo poenitenti certo disposito absolutio danda est, etsi de solis venialibus peccatis accusatio fit, si modo de his verum dolorem verumque propositum se habere ostendat. Attamen eam non semper impertiri, sed aliquando solam benedictionem dare, ex se non est gravis injuria; accedente rationabili causa, nullum peccatum est.

Ad II. 1. De iis, quibus absolutio deneganda sit, confer ea, quae praec. § dicta sunt de *indispositis*. Id vero maxime notandum est, confessarii munus esse, eos, quos indispositos repererit, suasionem et exhortationem omnique conatu disponere, ac tum demum eos ut indispositos dimittere, si omnis zelus atque conatus incassum fuerit: imo etiamtum summopere cavendum est, ne confessarius eos aspere tractet et a se rejiciat; sed misero eorum statu summoque damnationis periculo ante ipsorum oculos posito, ostendat confessarius, se summo gaudio affectum iri, si tandem aliquando seria agatur poenitentia, seque paratum esse quovis tempore ipsos recipere, quum primum divinis mandatis obtemperare voluerint¹.

¹ Praeclarissima documenta de agendi ratione confessarii prudentia et caritate plena habemus in Encyclica Leonis XII. 25. Dec. 1825 „*Caritate Christi*“ ad omnes Episcopos data, qua extensionem jubilai ad universum catholicum gregem decrevit. § 5 Summus Pontifex ita loquitur: „Sed ut (populi), quae docti fuerint, effice cum fructu possint, quam necessaria sit apta et opportuna sacerdotum opera, apud quos confiteri peccata sua debeant, probe intelligitis. Quamobrem curandum sedulo vobis est, ut ii, quos ad confessiones audiendas deligitis, ea meminerint ac praestent, quae de ministro poenitentiae praecepit praedecessor Noster Innoc. III., ut scilicet sit discretus et cautus, ut more periti medici similiter infundat vinum et oleum vulneribus sauciati, diligenter inquirens et peccatoris circumstantias et peccati, per quas prudenter intelligat, quale illi debeat consilium praebere et ejusmodi remedium adhibere diversis experimentis utendo ad sanandum aegrotum; habeatque prae oculis documenta illa Ritualis Romani: videat diligenter sacerdos, quando et quibus conferenda, vel neganda, vel differenda sit absolutio, ne absolvat eos, qui talis beneficii sunt incapaces, quales sunt, qui nulla dant signa doloris, qui odia et inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt; aut qui publicum scandalum dederunt, nisi publice satisfaciant et scandalum tollant. Quae quidem nemo non viderit, quam longe ab eorum ratione distent, qui, ut gravius aliquod audiunt peccatum, aut aliquem sentiunt multiplici

2. Hic etiam illa causa inquirenda est, quid faciendum sit, si poenitens videatur non sincere peccata accusare, sed ea reticere. Videlicet potest confessarius cognovisse peccatum a poenitente factum, de quo ipse silet. Undecunque confessarius illam notitiam habet, ante omnia perpendere debet, utrum poenitens fortasse potuerit illud non pro peccato habere, an oblivioni tradere, an confessione apud alterum jam facta deponere, an aliam quandam causam habere, quae ipsi justa videatur reticendi. In quolibet horum adjunctorum tandem potius poenitenti credendum est, neque ut indispositus tractari potest.

Si vero nulla excusatio ejusmodi suppetit, sacerdos vero notitiam habeat a) ex aliorum relatione extrasacramentali: pro circumstantiis diversis plus minusve urgere poenitentem debet atque fortasse etiam audita proponere, in negando vero persistenti tandem potius credendum est, quam aliis, qui in narrando errare potuerunt: ita saltem communiter;

b) si sacerdos oculis suis crimen patrantem viderit, neque errandi pos-

peccatorum genere infectum, statim pronuntiant, se non posse absolvere: iis nempe ipsis mederi recusant, quibus maxime curandis ab eo sunt constituti, qui ait: „non est opus valentibus medicus, sed male habentibus“; aut quibus vix ulla scrutandae conscientiae diligentia, aut doloris ac propositi satis videtur significatio, ut absolvere se posse existiment: ac tum demum tutum se cepisse consilium putant, si homines in aliud tempus absolvendos dimiserint. Si enim ulla in re servanda est mediocritas, in hac potissimum servetur necesse est, ne vel nimia facilitas absolvendi facilitatem afferat peccandi, vel nimia difficultas alienet animos a confessione, et in desperationem salutis adducat. — Sistunt se quidem multi poenitentiae ministris prorsus imparati, sed persaepe tamen hujusmodi, ut ex imparatis parati fieri possint, si modo sacerdos viscera indutus misericordiae Christi Jesu, qui non venit vocare justos, sed peccatores, sciat studiose, patienter et mansuete cum illis agere. Quod si praestare praetermittat, profecto non magis ipse dicendus est paratus ad audiendum, quam ceteri ad confitendum accedere. Imparati enim illi tantummodo sunt judicandi, non qui vel gravissima admiserint flagitia, vel qui plurimos etiam annos abfuerint a confessione; — misericordiae enim Domini non est numerus, et bonitatis infinitus est thesaurus; — vel qui rudes conditione aut tardi ingenio non satis in seipso inquisierint, nullam fere industriam suam id sine sacerdotis ipsius opera assecuturi; sed qui, adhibita ab eo necessaria, non qua praeter modum graventur, in iis interrogandis diligentiam, omnique in iisdem ad detestationem peccatorum excitandis, non sine fuis ex intimo corde ad Deum precibus, exhaustam caritatis industriam, sensu tamen doloris ac poenitentiae, quam saltem ad Dei gratiam in sacramento impetrandam disponantur, carere prudenter judicentur. Quocumque autem animo sunt, qui accedant ad ministrum poenitentiae, nihil ei magis cavendum est, quam ne sua culpa diffusus quispiam Dei bonitati, aut sacramento reconciliationis infensus discedat. Quare si justa sit causa, cur differenda sit absolutio, verbis, quoad poterit, humanissimis persuadeat confessis necesse est, id et munus officiumque suum, et eorum ipsorum salutem omnino postulare, eosque ad redeundum quamprimum blandissime alliciat, ut, iis fideliter peractis, quae salubriter praescripta fuerint, vinculis soluti peccatorum gratiae coelestis dulcedine reficiantur. Aptissimo ejus caritatis exemplo inter ceteros esse potest S. Raymundus de Pennafort, quem insignem poenitentiae ministrum appellat Ecclesia. Cognitis peccatis. — inquit — adsit (confessarius) benevolus, paratus erigere et secum onus portare; habeat dulcedinem in affectione, pietatem in alterius crimine, discretionem in varietate, adjuvet confitentem orando, eleemosynas et cetera bona pro eo faciendo, semper eum juvet leniendo, consolando, spem promittendo, et, quum opus fuerit, etiam increpando.“

sibilitas subsit, poenitentem convincere potest et debet: qui si *contra manifestam veritatem* infitiamur pergat, ut indispositus absolvi nequit — quod sane rarissimum erit;

c) si tandem ex aliena confessione (ut alterius ex sponsis) res certa atque indubitata est (neque alter complex apud alium confessarium jam instituit confessionem, cujus sive cum restrictione sive cum veniali mendacio mentionem facere nolit): confessarius certus quidem esse potest de indispositione poenitentis, at non potest insolito modo, i. e. plus quam secus facere potuit, inquirendo persistere, ne sigillum laedat, utrum vero absolutionis formam pronuntiare, an dissimulando alias preces super poenitentem recitare debeat, non una est theologorum sententia. S. Alph. n. 631.

In hoc ultimo casu posse confessarium, poenitente non advertente, dissimulando alias preces recitare, per se non est negandum, quia nihil fit in odium prioris confessionis, quum *veram* absolutionem complici dari impossibile sit. At *debere* confessarium id agere, negandum est. Nam sola ratio, cur ita agere debeat, haec excogitari possit, quod sine ullo poenitentis gravamine vel ulla prioris confessionis manifestatione sacrilegium impediri possit. Sed non ita est; poenitens enim, qui praesens est, sacrilegium tam certo committit, si confessarius absolutionem non pronuntiat, quam si pronuntiat. Confessarius vero materialem tantum cooperationem praestat; ad quam impediendam non videtur obligatus esse, ut utatur notitiâ ex alterius confessione haustâ. Nam regula communiter vera est, quam tradit Gobat tr. 7 n. 875: „Confessarius ex rebus in confessione auditis non obligatur quidquam sive intra sive extra confessionem facere vel omittere, ad quod non obligaretur, si tota vita non exceperisset ullam confessionem“: exciperem ab hac regulâ a Gobat datâ, si confessarius sine ullo gravamine poenitentis vel confessionis odio impedire possit injuriosam rerum divinarum tractationem vel aliquid simile (v. infra de sigillo n. 467); quod hic non obtinet.

430 Ad III. 1. Dubie dispositi *absolvi omnino debent* sub conditione *in articulo mortis*: de quo ne potest quidem ulla controversia excitari.

Imo id etiam conceditur communiter atque a S. Alph. n. 432 IV approbatur, posse etiam alias poenitentem dubie dispositum conditionate absolvi, si ipse bona fide putat se satis dispositum, atque gravis ratio est timendi, ne propter negatam dilatamve absolutionem in pejus ruat, i. e. aliud sacrilegium committat, aut omnino a sacramentis alienetur.

Tunc enim post diligentem conatum adhibitum confessarius pro prudentia et zelo suo recordari debet misericordiae Christi Domini, cujus instrumentum est, qui „calamum quassatum non conteret, et linum fumigans non exstinguet“. Is. 42, 3.

2. Alias vero, quando gravis ille timor non est, dubie dispositis tandiu differenda absolutio est, donec melius se dispositos probaverint: quod praecipue accidere potest in consuetudinariis recidivis atque occasionariis.

3. Praeterea differri debet absolutio iis, qui actu quidem satis dispositi sunt, at

1) publicum scandalum remove debent; id enim tollendum est, antequam ad S. Eucharistiam admittantur et communiter etiam ante absolutionem:

2) qui publici peccatores utcumque fuerunt, donec sese emendatos etiam publice exhibuerunt — nisi forte, dilata S. Communione, pro *absolutione* aliquando mitius agere expediat ad eorum majus solatium majoremque spiritualem utilitatem;

3) qui utcumque gravem aliquam obligationem uno actu implendam implere debent, saepe cogendi sunt, ut ante ipsam absolutionem id faciant, e. g. magnam restitutionem, cum inimico reconciliationem, occasionis remotionem.

Ceterum in hisce adjunctis *regula bona est*: si notabiliter gravius est poenitenti redire quam obligationem suam gravem implere, ne jubeantur redire, sed statim absolvantur, nisi forte fidem datam jam fregerint; si autem gravius est illam gravem obligationem, ad quam tenentur, implere, quam redire, differatur absolutio. At in hoc negotio confessarius difficultatem relativam seu subjectivam poenitentis perpendere debet, quae in removenda peccandi occasione propter inveteratam consuetudinem vehementisque passionis affectum saepissime gravissima est: ad quam superandam atque ad vim sibi inferendam poenitens dilata interim absolutione urgeri debet, secus facile propositi atque promissi obliturus. (Cf. Reuter *Neoconfess.* n. 34.)

Ad IV. 1. Si ex dispositione poenitentis aliisque adjunctis absolutio 431 in rigore dari potest, non tamen eam dari debere putatur: confessarius ut medicus videre debet coram Deo, quid magis expediat poenitenti, eum absolvi, an ad tempus absolutione carere. Ad quod discernendum ratio prorsus haberi debet indolis poenitentis atque temporum locorumque, in quibus vivimus, conditionis. Quando enim fides potius languet, atque poenitens vix ad confessionem instituendam adduci potuit, periculosum est absolutionem differre, ita ut haec ipsa ratio esse possit, cur *dubie* disposito secundum modo dicta absolutio detur. Hinc fit, ut saepe nostro tempore confessarius paulo magis in dandam absolutionem inclinare debeat, quam prioribus temporibus, ubi fides vivida erat, fieri debuit.

2. Id insuper recolendum est, dilationem in hoc casu, quando absolute dispositus est poenitens, neque rationes ad III. notatae adsunt, brevem esse debere. Imo *generatim* dilatio nunquam debet esse diuturna. Quare poenitens post 8 vel 14 dies redire jubeatur, et si dispositus tunc est, absolvatur, nisi forte propter peculiare circumstantias diuturnior probatio pro necessaria habeatur, e. g. in ebrioso, qui habitum habeat quovis mense graviter sese inebriandi: iste, ut post plures relapsus emendationem, si tempore ostendere debet, ostendat, certe notabiliter ultra mensem sese contineat oportet. At si *ante* confessionem jam aliquo tempore abstinuit, v. g. aliquot hebdomades, absolutio ultra mensem post confessionem non est protrahenda.

NB. Complementum judicialis actionis, quod re ipsa ante absolutionem fieri debet, est poenitentiae impositio: at de ea satis dictum est in sect. II. cap. 3.